

SPADKI I DAROWIZNY JAKO FORMA NABYCIA MAJĄTKU

PORADNIK

Darowizna a spadek

Spadek i darowizna
w kontekście otrzymania nieruchomości

Podobieństwa i różnice

Kto dziedziczy spadek?

Edukacja prawna realizowana jest na zlecenie Urzędu Miejskiego
w Dąbrowie Górniczej ze funduszy pochodzących z dotacji celowej
przekazanej z budżetu państwa zgodnie z przepisami ustawy
z dnia 5 sierpnia 2015 r.

Drodzy czytelnicy!

Zachęcamy do zapoznania się z kolejnym poradnikiem, tym razem dotyczącym spadków darowizn jako form nabycia majątku. Dowiedzie się tutaj co to jest darowizna i spadek, jakie są różnice, jak wygląda sytuacja w przypadku otrzymania nieruchomości oraz kto dziedziczy spadek.

Z poważaniem,

Redakcja Kwartalnego Biuletynu Edukacji Prawnej

Spadek i darowizna są **całkowicie innymi pojęciami z punktu widzenia prawa** i nie powinno się ich mylić. Traktowanie ich zamiennie może spowodować nieprzyjemne konsekwencje chociażby w momencie zapłaty podatku. Choć opis obu mechanizmów znajdziemy w Kodeksie Cywilnym, to warto wiedzieć, czym się od siebie różnią, i kiedy możemy zastosować odpowiednie przepisy.

Darowizna i spadek

Pamiętajmy, że jako otrzymujący majątek **nie możemy** dowolnie operować tymi pojęciami lub wybrać sobie mechanizmu, który jest dla nas atrakcyjniejszy. Może to jednak zrobić osoba, która chce nam coś ofiarować. Często zdarza się, że najbliżsi już za życia starają się tak rozporządzić swoimi dobrami, by jak najbardziej wyjść naprzeciw osobom, które mają je otrzymać po ich śmierci. Co do zasady są trzy wyjścia:

- darowizna w rodzinie,
- ustalenie spadku w testamencie,
- skorzystanie z dziedziczenia ustawowego.

Osoba przekazująca swój majątek może przed śmiercią wybrać sposób, który będzie najlepszy dla osób obdarowywanych – także **pod kątem podatkowym**. Pod uwagę koniecznie trzeba wziąć również sytuację rodzinną. Czasem zdarza się, że wykorzystanie jednego z tych mechanizmów pozwala ominąć nieprzyjemne konsekwencje, które może wywołać inny z nich. Najmniej korzystne jest pozostawienie wydarzeń własnemu biegowi.

Spadek i darowizna w kontekście otrzymania nieruchomości

Szczególnie istotne jest rozróżnianie tych pojęć w kontekście otrzymania nieruchomości od osoby drugiej lub obracania pieniędzmi uzyskanymi ze sprzedaży takiego darowanego domu czy mieszkania. Pamiętajmy, że w przypadku nieruchomości każda czynność polegająca na zbyciu i nabyciu powinna być zawierana **w postaci aktu notarialnego**. Notariusz jest właśnie pierwszą osobą, która najprawdopodobniej zwróci nam uwagę na wynikły błąd – o ile będzie on oczywisty. Jednak skorygowanie podjętej już procedury okazuje się trudne.

Urząd Skarbowy również nie będzie skłonny do **umorzenia odsetek** z tytułu nieterminowości wpłaty podatku lub jego części. Jeśli obdarowujący nie dopilnował pewnych przepisów, jak chociażby zachowanie formy aktu notarialnego, może okazać się, że nie można skorzystać z danego mechanizmu, chociaż osoba przekazująca swoje dobra wydała taką dyspozycję. Najlepszym przykładem jest złożenie deklaracji otrzymanej przez nas darowizny. Jeśli tego obowiązku nie dopatrzymy, bo uznamy ją za spadek, zostanie nam naliczony dość wysoki podatek.

Sytuacje problemowe, które mogą się zdarzyć

O ile notariusz zwróci nam uwagę w przypadku oczywistych błędów, tak czasem może zdarzyć się, że darowizna od rodziny nastąpi tuż przed rozpatrzeniem spadku. Inną możliwością może być chęć podarowania komuś innemu otrzymanego przez nas spadku. W momencie, w którym te dwa pojęcia zazębiają się ze sobą, ważne jest dopilnowanie wszelkich formalności i przedstawienie w odpowiednich urzędach **kompletnej dokumentacji**, która upoważnia nas do zastosowania danych przepisów Kodeksu Cywilnego.

Czasem można próbować także zaskarżyć postanowienia spadku lub darowizny, a tym samym wolę osoby przekazującej majątek. Przedstawiamy najważniejsze informacje dotyczące tych mechanizmów, które pozwolą nam uniknąć nieporozumień w przyszłości.

Przepisy dotyczące darowizny znajdziemy w Kodeksie Cywilnym w art. 888, a spadki są opisane w księdze czwartej tej ustawy. Sposób ich rozgraniczenia zależy w dużej mierze od dokumentu spisane przez osobę **przekazującą majątek**, a także od chwili, kiedy zostaną podjęte czynności prawne związane z przekazaniem. Spadek co do zasady dotyczy przepisania dóbr po śmierci ich właściciela, kiedy darowizna ma miejsce jeszcze za jego życia. Ważnym zagadnieniem jest również zachówek a darowizna, które zostanie omówione w dalszej części.

Darowizna – co to jest?

Istotą darowizny jest bezpłatne przekazanie świadczenia na rzecz obdarowywanego i może mieć miejsce tylko wówczas, kiedy dysponujemy całkowicie naszym majątkiem. Nie możemy przekazać innej osobie czegoś, co nie należy do nas. Darowizną nie będzie świadczenie, które nabyliśmy w wyniku innej umowy – na przykład testamentu. Jeśli więc dysponujemy takim dokumentem, **nie możemy skorzystać z praw dotyczących darowizny**. W przypadku nieruchomości zawsze musi zostać spisany akt notarialny. W przeciwnym wypadku świadczenie nie dojdzie do skutku. Nie ma znaczenia, czy dziadkowie chcą wykonać darowiznę mieszkania dla wnuka, czy obcej osoby.

Warto również przytoczyć zapis Kodeksu Cywilnego, który mówi o obowiązku wypełnienia polecenia darczyńcy – jak chociażby wykonanie remontu mieszkania. Polecenie może nie mieć także związku z samym przedmiotem. Może to być **konieczność przekazania osobie trzeciej innego przedmiotu** lub chociażby zapewnienie utrzymania osobie obdarowującej. Trzeba jednak pamiętać, że niewykonanie go może skutkować cofnięciem darowizny, jeśli nie została jeszcze wykonana. Jeśli majątek został już przekazany, można dochodzić swoich praw na drodze sądowej. Jedyną możliwością uniknięcia konieczności wykonania polecenia jest udowodnienie, że nie ma ono racji bytu.

Spadek – kiedy występuje?

Spadek to przekazanie majątku, które ma miejsce po śmierci jego właściciela na podstawie testamentu lub według zapisów ustawowych. Stąd najczęściej dochodzi tu do kłótni rodzinnych. W przeciwieństwie do umowy darowizny **musi być spisany odręcznie** i opatrzony czytelnym podpisem oraz datą. Jedynym wyjątkiem jest dokument sporządzony i poświadczony w obecności:

- wójta,
- starosty,
- marszałka województwa,
- sekretarza gminy lub powiatu,
- kierownika urzędu cywilnego.

Dodatkowo musi być obecnych dwóch świadków. W przeciwnym wypadku sporządzony testament uznaje się za nieważny, a dziedziczenie rozpatruje się ustawowo. Jeżeli zaistnieje ryzyko rychłej śmierci, możliwe jest także **sporządzenie testamentu ustnego**, o ile będzie przy tym obecnych co najmniej trzech świadków. Spadkodawca może zawrzeć w dokumencie obowiązek wykonania polecenia, w tym świadczenia na rzecz osób trzecich. W przypadku niedokonania polecenia strona trzecia może dochodzić swoich praw przed sądem.

Warto jednak pamiętać, że spadek (w odróżnieniu od darowizny) nie musi być jedynie dobrem, a także zadłużeniem. Spadkobiercy przejmują wszystkie odpowiedzialności – także finansowe – spadkodawcy.

Spadek z dobrodziejstwem inwentarza – co to jest?

Często spotykamy się z nazwą spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Jest to rozwiązanie przyjmowane z urzędu w momencie, w którym spadkobierca w wyznaczonym ustawowo terminie nie uzna ani **nie zrzeknie się spadku**. Ten mechanizm to zabezpieczenie spadkobiercy przed popadnięciem w zadłużenie. Komornik sporządza dokładny wykaz przedmiotów wraz z oszacowaniem ich wartości. Spadek z dobrodziejstwem inwentarza oznacza, że przejmujemy zobowiązania jedynie do wysokości otrzymanych dóbr.

Darowizna a spadek – podobieństwa i różnice

Darowizna a spadek to dwa różne pojęcia. Jak zostało to opisane wcześniej, podstawowe różnice dotyczą rodzaju spisanej umowy oraz momentu jej wykonania. Jeśli dokument nosi tytuł testamentu, niemożliwe jest zastosowanie przepisów dotyczących darowizny ani wykonanie postanowień przed śmiercią właściciela majątku. **Testament o wiele łatwiej jest również odwołać**. Za życia spadkodawca może to zrobić w dowolnym momencie bez podawania przyczyny.

Odwołanie darowizny jest możliwe jedynie po dopuszczeniu się rażącej niewdzięczności obdarowywanego względem darczyńcy. Spadek – z wyłączeniem spadku z dobrodziejstwem inwentarza – może również przynieść zadłużenie.

Kiedy darowizna nie wchodzi do masy spadkowej?

Niestety bardzo wiele osób mylnie uważa, że korzystając z darowizny, wyłączymy pewną część majątku z masy spadkowej. Niestety tak nie jest. Podarowując osobie trzeciej nieruchomość wcale **nie wyłączamy jej ze spadku**. Kiedy darowizna nie wchodzi do masy spadkowej? Istnieją dwie możliwości:

- w umowie darowizny trzeba zamieścić zapis o wykluczeniu ze schedy spadkowej,
- przy sporządzaniu testamentu należy zawrzeć wykluczenie dziedziczenia ustawowego oraz wykluczenie majątku ze schedy spadkowej.

Dodatkowo darowizna nie może zostać podważona przez pozostałych spadkobierców. Warto jednak wiedzieć, że wykluczenie ze schedy spadkowej nie oznacza wyłączenia majątku do **wyliczania należnego zachowku** dla pozostałych spadkobierców. Przykładowo: dla nieruchomości o wartości miliona złotych możemy dokonać darowizny mieszkania, a zachówek w kwocie pół miliona złotych może być dochodzony przez pozostałych spadkobierców zgodnie z prawem dziedziczenia ustawowego. Jeśli zostaliśmy obdarowani, koniecznie musimy wiedzieć, jak wygląda kwestia prawna darowizny a zachowku.

Spadek - kto dziedziczy?

Najważniejszy jest testament, który ma pierwszeństwo w ustalaniu prawa do spadku po rodzicach. Dziedziczenie ustawowe ma miejsce, jeśli:

- mamy do czynienia ze spadkiem po rodzicach bez testamentu,
- osoby wymienione w testamencie nie mogą być spadkobiercami,
- wcześniejszy dokument darowizny od rodziców został podważony,
- jest ustalone prawo do zachowku, a wystąpiła darowizna w rodzinie.

W tych przepisach znajdziemy nie tylko odpowiedź na pytanie, kto dziedziczy spadek po ojcu czy matce, ale także kto obejmie spadek po mężu w bezdzietnym małżeństwie.

Ustawodawca podzielił spadkobierców na cztery grupy, które dziedziczą w ścisłej kolejności – to znaczy, jeśli nie ma osób należących do grupy pierwszej, spadek przechodzi na członków rodziny z grupy drugiej itd. Kto dziedziczy spadek według ustawy?

- **I grupa** – małżonek i dzieci spadkodawcy lub ich zstępni (jeśli dzieci nie dożyły otwarcia spadku po rodzicach).
- **II grupa** – małżonek, rodzice albo rodzeństwo spadkodawcy, lub ich zstępni (jeśli rodzeństwo i rodzice nie dożyli otwarcia spadku).
- **III grupa** – dziadkowie spadkodawcy lub zstępni (jeśli dziadkowie nie dożyli otwarcia spadku) oraz pasierbowie spadkodawcy.
- **IV grupa** – gmina ostatniego miejsca zamieszkania lub Skarb Państwa.

Najczęściej nie ma potrzeby angażowania w sprawę spadkową grupy III i IV, choć i takie przypadki się zdarzały. Jeśli więc zastanawiamy się, kto dziedziczy spadek po ojcu według ustawy – zawsze w pierwszej kolejności dzieci i żona.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA I OBYWATELSKA

Potrzebujesz porady prawnej lub obywatelskiej ? Na terenie Dąbrowy Górniczej nieprzerwanie działają punkty Nieodpłatnej pomocy prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego. Aktualnie nie można wybrać się do tych punktów osobiście, ale działają one telefonicznie i mailowo. Potrzebujesz pilnie porady umów się na rozmowę za pośrednictwem Urzędu Miasta tel :

32/262 61 43

w godzinach pracy urzędu.

**DĄBROWA
GÓRNICZA**
dla aktywnych